

תוכן העניינים

3.....	מבוא
3.....	סקירת ספרות
6.....	מערך המחקר
7.....	שיטת המחקר
8.....	רפלקציה על המחקר
9.....	ביבליוגרפיה

מבוא

תחום התיירות הוא אחד מן הענפים המתפתחים ביותר בשנים האחרונות בתעשייה, על אף ולמרות משבר הקורונה שפקד את העולם בשנתיים האחרונות. בדומה לקבוצות קהלים שונות, גם קהל המבוגרים והקשישים בעולם מטייל, ויש תיירים רבים בכל העולם בגילאים אלו (65 ומעלה). בארץ, אוכלוסיית התיירים המבוגרת שברה שיאים במספר האנשים שטסו לחו"ל בשנת 2019: כמיליון אנשים. בהשוואה לקבוצת הגילאים של 20-24 המונה בעיקר אנשים צעירים שרוצים לטוס ל-"טיול הגדול" אחרי הצבא המונה כ-600,000 איש, זהו הישג מרשים. בקרב האוכלוסייה הערבית, מבחינה סטטיסטית הנתונים הם די דומים, ותיירים רבים היוצאים מהארץ שייכים למגזר הערבי ולקבוצות מיעוט שונות כשרבים מהם משתייכים לאוכלוסייה המבוגרת, בדומה לסטטיסטיקה הישראלית הכללית.

בעבודה זו אבחן את העדפות התיירות של האוכלוסייה המבוגרת בקרב המגזר הערבי באמצעות סקירת הספרות בנושא, ובאמצעות שאלון עבוד מדגם של גילאים מהמגזר: מהם היעדים ה"חמים" שלהם, כיצד הם מעדיפים לנוע במסגרת הנסיעות (טיסה, שיט, תחבורה ציבורית, השכרת רכב, הליכה רגלית ועוד), מהם העדפות הבידור שלהם בארץ היעד (תיאטרון, מוסיקה, טקס או יעד דתי, היסטורי ועוד), ובאופן כללי מהם דפוסי התיירות שלהם, על מנת לייעל את תעשיית התיירות הפונה לקהל יעד זה.

סקירת ספרות

בכדי לבחון מקרוב את העדפות התיירות של המגזר הערבי בכללותו (הכולל גם: בדואים, צ'רקסים, ואוכלוסיות מיעוט אחרות בישראל), נעין בספרות העוסקת ב-2 מישורים עיקריים בהקשר זה: העדפות התיירות והנופש של האוכלוסייה המבוגרת בעולם, והעדפותיהן של קבוצות מיעוט אתני שונות בעולם בהקשר זה.

נעין תחילה במאמרם של דומיניק הובר ועמיתיו (Huber, et al., 2018), המתאר בבסיסו את העובדה שהעדפות התיירות של האוכלוסייה המבוגרת בעולם שונה באופן מהותי משל זו הצעירה. בראיון שערכו הובר ועמיתיו בקרב 23 קשישים מגרמניה, נמצא כי אילוצים שונים כמו מתח בריאותי ורגשי, אובדן של שותפים או חברים לנסיעה, אילוצים כספיים שונים ועוד השפיעו על בחירת דפוסי הנופש והתיירות שלהם.

המאמר מציע מחקר מעמיק בנוגע לשינוי אורח חייהם הכללי של האוכלוסייה המבוגרת: מוות ואובדן של בן זוג ושל חברים, פרישה מהעבודה ועוד- אלו נתונים שחייבים להתחשב בהם בכדי להבין את עולם התיירות של המבוגרים טוב יותר (Huber, et al., 2018).

גם מאמרם של רוברטו פטולי ופיטר ניקמפ עוסק באוכלוסיית תיור מבוגרת, ומתרכז בשינויים מהותיים שעברו על אוכלוסייה זו, והשפעותיהם על העדפות התיירות והנופש של קבוצה זו אך בניגוד למאמר הקודם הוא גורס כי לרוב האוכלוסייה המבוגרת בעולם יש יכולת כלכלית טובה יותר משל צעירים, וזהו גורם שיש להתחשב בו כאשר ניגשים לבחון נתונים אלו מקרוב (Patuelli & Nijcamp, 2016).

המישור השני שיש להתייחס אליו בנוגע לעבודה זו הוא כפי שצוין קודם, העדפות הנופש והתיירות של קבוצות מיעוט אתניות שונות בעולם. לכן, בהקשר זה נתייחס למאמר של רודריגו דה-אזרדו גרינוולד, לפיו מוצא או שיוך אתני מסוים משפיעים באופן ניכר על העדפות התיירות של אנשים בכל רחבי העולם (Grünwald, 2006).

גרינוולד מצוין כי פעילויות מסורתיות המשותפות לקבוצה אתנית מסוימת משפיעות במידה ניכרת על העדפות הפנאי, הנופש והתיירות של קבוצה זו. השימור והחיזוק של מאפיינים אתניים הקשורים לקבוצת מיעוט מסוימת היא המבדילה אותה מאוכלוסיות אחרות, ולכן, נוסף על נתונים כמו: היכולת הכלכלית, הגיל והבריאות הפיזית והנפשית של התיירים, כאשר מדובר בקבוצות מיעוט אתני יש להחשיב ולשקלל אף את הנתונים הבאים: דת, היסטוריה, תרבות אתנית, מאפיינים חברתיים מיוחדים שיש לקבוצה האתנית ועוד, מה שהופך את ניתוח העדפות התיירות של קבוצות אלו למורכב יותר משל קבוצות אחרות (Grünwald, 2006).

ככדי לנסות למצוא הבדלים מהותיים בין אופי הטיולים של רוב אתני, לבין אלו של מיעוט אתני כלשהו, נעיין במאמרם של קים וויליאמס והרשה צ'אקו (Williams & Chacko, 2008), בו נעשה מחקר מעמיק אודות קבוצות של "לבנים" מול קבוצות אפרו-אמריקנים ברחבי ארה"ב, בעיקר בנוגע ליכולות כלכליות ולמצבם הסוציו-אקונומי של המטיילים.

למרות זאת, וויליאמס וצ'אקו סבורים כי היסטוריה אתנית משותפת היא שמכריעה בכל הקשור לתיירות, יותר מאשר יכולת כלכלית של קבוצה מסוימת, מיעוט או רוב. פעילויות פנאי הנעשות במסגרת טיול יהיו לרוב כאלו הקשורות להיסטוריה, תרבות או דת של הקבוצה, והמטיילים הקשורים אליה יעדיפו לשלם יותר על פעילות הקשורה לעם ולתרבות שלהם, מאשר לשלם פחות על אטרקציה תיירותית אחרת.

נוסף על כך, אטרקציות תיירותיות מסוימות עלולות להסתמן כ-"בלתי הולמות" עבור קבוצת מיעוט מסוימת, אפרו-אמריקאית או כל קבוצה אחרת, מפני שהן באות על חשבון הזהות הקולקטיבית של אותה קבוצה. כמו כן, לטענתם פעילות פנאי ותיירות הקשורה לדת, היסטוריה משותפת ותרבות משותפת של